

Naturvårdsenheten
MaryAnn Fargo
Direktnr. 023-812 52
Faxnr. 023-811 18
maryann.fargo@lansstyrelsen.se

Uppgifter om privatpersoner
är borttagna från beslutet
med hänvisning till GDPR-
lagstiftningen

Naturminnesförklaring av eken på fastigheten Våbäck 38:1, Sätters kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar, med stöd av 7 kap 10 § miljöbalken, eken samt ett område på marken på fastigheten Våbäck 38:1 i Sätters kommun som naturminne. Området på marken utgöres av en radie om 7 m räknat från trädets stam vid basen, dock aldrig utanför fastigheten Våbäck 38:1. Eken skall vara skyddat även som dött stående eller liggande träd. Länsstyrelsen ska vara förvaltare.

Naturminnets namn ska vara **Våbäckseken**.

Naturminnet har nummer **2024652** i naturvårdsregistret.

För området skall gälla de föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken samt 4 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken mm.

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheten samt om vad allmänheten har att iakttaga inom området.

Utöver vad som gäller i övrigt är det förbjudet att inom området:

- Uppföra byggnad eller annan anläggning
- Spränga, gräva, schakta, utfylla, tippa eller dika
- Anlägga mark- eller luftledning
- Anlägga upplag
- Använda bekämpningsmedel eller andra kemikalier
- Skada eken genom avverkning, sågning av grenar eller annan åverkan med undantag för utmärkning av naturminnet.
- Störa eller insamla djur, växter och svampar på och i trädets stam och krona.
- Avlägsna död ved

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken angående markägares och annan sakägares rätt att tåla viss intrång.

Markägaren och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att trädet märks ut och att skötsel av markområdet utförs i enlighet med föreskrifterna.

C. Föreskrifter med stöd av 4 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken mm.

Utmärkning av området skall ske i enlighet med Naturvårdsverks anvisningar. Området runt den fridlysta eken skall hållas fritt från uppväxande träd och sly.

Skötsel av naturminnet

Skötselplanens huvudsakliga syfte är att säkerställa överlevnaden för naturminnet.

Ovanstående föreskrifter utgör inget hinder för skötsel av naturminnet eller normalt underhållsarbete av byggnader. Eventuellt kan kronreducering och eller kronstabilisering vara önskvärt för att säkra trädens framtid. Vid säkerhetsbeskrning av trädet bör snittytan ej överstiga en diameter på 10 cm. Markägare bör kontakta förvaltaren när behov av skötsel uppstår.

Om risk för fläkning eller dylikt uppkommer skall lämpliga åtgärder vidtas för att förlänga trädets överlevnad.

Om trädet dör skall stammen bevaras som högstubbe i lämplig höjd utifrån säkerhetssynpunkt. Skyddet enligt 7 kap miljöbalken skall bestå även i detta läge.

Om trädet faller omkull ska stammen och de grövsta grenarna bevaras på lämplig plats, gärna solbelyst och nära andra ekar. Skyddet enligt 7 kap miljöbalken skall bestå även i detta läge.

Berörd fastighet är **Våbäck 38:1**.

Redogörelse för ärendet

Den 14 september 2006 inventerades eken som en del av arbetet med det nationella åtgärdsprogrammet för skyddsvärda träd i kulturlandskapet som Naturvårdsverket har tagit fram. Trädet hade då en stamomkrets på 460 cm i brösthöjd.

anhöll den 15 november 2010 om att Länsstyrelsen fridlyser den gamla eken belägen på sin tomtmark på fastigheten Våbäck 38:1. Anledningen till anhållan är att aktuell markägare är angelägen om att eken får stå kvar även i framtiden.

Den 15 november 2010 inspekterades eken då var angelägen om att vet hur trädet skall skötas så att det inte ruttnar eller fläks sönder. Vid besöket diskuterades att en försiktig kronreducering skulle minska vindfånget på eken och därmed minska risken för att trädet fläks. Eventuellt kan kronstabilisering behövas i framtiden. Trädet anses vara fullt friskt och har inga håligheter. Det konstaterades att trädet har stor

betydelse för landskapsbilden och den biologiska mångfalden. Eken hade vid inventeringen 2006 en omkrets på 460 cm i brösthöjd och var cirka 20 m hög.

Tidigare har det funnit fyra stycken gamla grova lönnar i anslutning till eken. Lönnarna är nedtagna då de var murkna inuti och ansågs som farliga. Vid besiktningen av naturminnet 2010 stod de fyra lönnarna som högstubbar. Borttagandet av lönnarna kan eventuellt gynna den ljusälskande eken vars grenverk är sparsam i riktningen där lönnarna stått. De sparade högstubbarna är dock av stor betydelse för den biologiska mångfalden. Det är önskvärt om stammarna sparas som högstubbar eller som liggande död ved.

Att bilda naturminnen är en del i åtgärdsprogrammet för skyddsvärda träd i kulturlandskapet och de magnifika vårdträden på Våbäck 38:1 ansågs som en lämplig kandidat.

Enligt den Geometriska Jordebokskartan över Våbäck från 1641 (U16-43:u3:69-71 i Lantmäteristyrelsens arkiv) fanns en gård på platsen redan vid denna tid. Hur gammalt trädet är går inte med bestämdhet att avgöra. Men trädet är sannolikt planterat som vårdträd för att beskydda gården och dess invånare. Att plantera ett vårdträd på gården är en mycket gammal folklig tradition som går tillbaka till förhistorisk tid. Vårdträden skulle skänka lycka och välgång om man behandlar det väl och omvänt om man på något vis skadar trädet.

Motivering

Enligt 7 kap 10 § miljöbalken får ett särpräglad naturföremål förklaras som naturminne av länsstyrelsen eller kommunen, om det behöver särskilt skydd eller vård. Förklaringen får omfatta även det område på marken som krävs för att bevara naturföremålet och ge det behövligt utrymme. Vad som sägs i 5-8 §§ samma balk om naturreservat gäller även för naturminnen.

Enligt 4 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. får länsstyrelsen eller kommunen meddela sådana föreskrifter som behövs för att skydda och vårda ett visst naturminne.

Trädet ingår i Länsstyrelsen inventering av skyddsvärda träd, som är den del av arbetet med det nationella åtgärdsprogrammet för skyddsvärda träd i kulturlandskapet som Naturvårdsverket har tagit fram. Enligt åtgärdsprogrammet är bildandet av naturminnen ett lämpligt instrument att för att ge särskilt skyddsvärda träd ett permanent skydd.

Dalarna utgör nordgräns för ekens utbredning i landet och jätteekar är mycket ovanliga norr om Dalälven. Trädens höga ålder och placering i landskapet gör dem kulturhistoriskt intressanta.

Stora ädellövträd hyser som regel höga naturvärden och gamla ekar är hemvist för en lång rad sällsynta och kräsna organismer som lavar, mossor och insekter. Även trädens håligheter är av stort värde som livsmiljö för sällsynta skalbaggar, fåglar och fladdermöss.

Därför bedöms eken vara ett särpräglad naturföremål som kräver särskilt skydd och vård.

ÖVRIGT

Detta beslut kan överklagas hos Miljödomstolen, se bilaga 1.

I detta ärende har Maria Norrfalk varit beslutande, Jonas Bergstedt, naturvårdsenheten deltagande och MaryAnn Fargo föredragande.

Maria Norrfalk

MaryAnn Fargo

Bilaga

1. Karta
2. Hur man överklagar

Kopia till

Säters kommun, att:
Gustafs hembyggsförening, c/o

, 78395 Gustafs